

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

ISSN 1303-5746

JOURNAL OF
FACULTY OF THEOLOGY
ISTANBUL UNIVERSITY

Sayı/Number: 33

Yıl/Year: 2015

Basım Yılı: 2016

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ (İÜİFD)
JOURNAL OF FACULTY OF THEOLOGY ISTANBUL UNIVERSITY (JFTIU)

İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Adına Sahibi / Owner on Behalf of Faculty
of Theology of Istanbul University
Murteza Bedir (Dekan/Dean)

Editör / Editor
Hüseyin Hansu

Yardımcı Editör / Co-Editor
Mustafa İsmail Bağdatlı

Yayın Sekreteri / Editorial Secretary
Ahmet Aydın

Bölüm Editörleri / Section Editors

Şükrü Özen
Abdullah Tırabzon
Abdülhameed Majeed
Ayşe Zişan Furat
Veysel Kaya
Ali Öztürk

Son Okuma / Redaction

Bünyamin Ayçiçeği
Reyhan Çorak
Mustafa Özağaç

Danışma Kurulu / Advisory Board

Abdurrahman ACAR (Prof.Dr.), Rahim ACAR (Prof.Dr.), Alparslan AÇIKGENÇ (Prof.Dr.), Muhsin AKBAŞ (Prof.Dr.), Yasin AKTAY (Prof.Dr.), Mehmet AKKUŞ (Prof.Dr.), Halis ALBAYRAK (Prof.Dr.), Recep ALPYAĞIL (Doç.Dr.), Ramazan ALTINTAŞ (Prof.Dr.), Abdüsselam ARI (Doç.Dr.), Ali ARSLAN (Prof.Dr.), Zeki ARSLANTÜRK (Prof.Dr.), Nevzat AŞIK (Prof.Dr.), Muhammed ABAY (Yrd. Doç.Dr.), Mahmut AY (Yrd.Doç.Dr.), İrfan AYCAN (Prof.Dr.), Hidayet AYDAR (Prof.Dr.), İbrahim Hakkı AYDIN (Prof.Dr.), Ömer AYDIN (Prof.Dr.), Yaşar AYDINLI (Prof.Dr.), Osman AYDINLI (Prof.Dr.), Fahmettin BAŞAR (Prof.Dr.), Vahdettin BAŞÇI (Prof.Dr.), İrfan BAŞKURT (Doç.Dr.), Kemal BATAK (Doç.Dr.), Abdülaziz BAYINDIR (Prof.Dr.), Mehmet BAYRAKDAR (Prof.Dr.), Bayraktar BAYRAKLI (Prof.Dr.), M.Faruk BAYRAKTAR (Prof.Dr.), Mürteza BEDİR (Prof.Dr.), Ramazan BİÇER (Prof.Dr.), Nahide BOZKURT (Prof.Dr.), Ömer BOZKURT (Yrd.Doç.Dr.), H.İbrahim BULUT (Doç.Dr.), Kerim BULADI (Doç. Dr.), Mehmet BÜYÜKDERE (Prof. Dr.), Yılmaz CAN (Prof.Dr.), Hasan CİRİT (Doç.Dr.), İsmail ÇALIŞKAN (Prof.Dr.), İlyas ÇELEBİ (Prof.Dr.), Mehmet ÇELİK (Prof. Dr.), Yakup ÇİÇEK (Prof.Dr.), Mehmet DALKILIÇ (Prof.Dr.), Muhsin DEMİRCİ (Prof.Dr.), Kürşat DEMİRCİ (Doç.Dr.), İsmail DEMİREZEN (Doç.Dr.), Abdülkadir DONUK (Prof.Dr.), Recai DOĞAN (Prof.Dr.), İbrahim Kafi DÖNMEZ (Prof.Dr.), Ali DURUSOY (Prof.Dr.), Yaşar DÜZENLİ (Prof.Dr.), Feridun M.EMECEN (Prof.Dr.), İzzet ER (Prof.Dr.), Ali ERBAŞ (Prof.Dr.), Hüsamettin ERDEM (Prof.Dr.), Mustafa ERDEM (Prof.Dr.), Ayşe Zişan FURAT (Doç.Dr.), Necmettin GÖKKIR (Doç.Dr.), Bilal GÖKKIR (Doç.Dr.), Musa Kazım GÜLÇÜR (Yrd.Doç.Dr.), Zekeriyâ GÜLER (Prof.Dr.), Sıtkı GÜLLE (Prof.Dr.), Hacı Mehmet GÜNAY (Prof.Dr.), Osman GÜNER (Prof.Dr.), Nasrullah HACİMÜFTÜOĞLU (Prof.Dr.), Abdurrahman HAÇKALI (Prof.Dr.), Ömer Faruk HARMAN (Prof. Dr.), Hüseyin HANSU (Doç.Dr.), Dursun HAZER (Prof.Dr.), Hayati HÖKELEKLİ (Prof.Dr.), Davut HUT (Dr.), M.Zeki İŞCAN (Doç. Dr.), Abdullah KAHRAMAN (Prof.Dr.), İsmail KARA (Prof.Dr.), Mustafa KARA (Prof.Dr.), N.Ünal KARASLAN (Prof.Dr.), Faruk KARACA (Prof.Dr.), Ahmet KAVAS (Prof.Dr.), Mahmut KAYA (Prof.Dr.), Fahri KAYADİBİ (Prof.Dr.), Ziya KAZICI (Prof.Dr.), Bilal KEMİKLİ (Prof.Dr.), İmaduddin Khalil (Prof.Dr.), A.Saim KILAVUZ (Prof.Dr.), Recep KILIÇ (Prof.Dr.), Sadık KILIÇ (Prof.Dr.), Celal KIRCA (Prof.Dr.), Abdullah KIZILCIK (Doç.Dr.), Ferhat KOCA (Prof.Dr.), Hasan KURT (Prof.Dr.), Saffet KÖSE (Prof.Dr.), Yaşar Abit KOÇAK (Prof.Dr.), Mustafa KÖYLÜ (Prof.Dr.), Zekeriyâ KURSUN (Prof.Dr.), İlhan KUTLUER (Prof.Dr.), Bekir KUZUDİŞLİ (Doç. Dr.), Talip KÜÇÜKCAN (Prof.Dr.), Muhtinin MACİT (Doç.Dr.), Yurdağül MEHMETOĞLU (Prof.Dr.), Ahmet Yaşar OCAK (Prof. Dr.), Hakan OLGUN (Doç.Dr.), Mesut OKUMUŞ (Prof.Dr.), Reşat ÖNGÖREN (Prof.Dr.), Hakkı ÖNKAL (Prof.Dr.), Abdülkerim ÖZAYDIN (Prof.Dr.), Tahsin ÖZCAN (Prof.Dr.), Abdurrahman ÖZDEMİR (Prof.Dr.), Metin ÖZDEMİR (Prof.Dr.), Mehmet ÖZDEMİR (Prof.Dr.), Mehmet ÖZKARCI (Prof.Dr.), Mevlüt ÖZLER (Prof.Dr.), Haneî PALABYIK (Prof.Dr.), Hüseyin PEKER (Prof. Dr.), Selahattin POLAT (Prof.Dr.), Mehmet Saffet SARIKAYA (Prof.Dr.), Hüseyin SARIOĞLU (Prof.Dr.), A.Nedim SERİNSU (Prof. Dr.), Burhanettin TATAR (Prof.Dr.), Mustafa TAHRALI (Prof.Dr.), Mustafa TEKİN (Doç.Dr.), Nihat TEMEL (Prof.Dr.), Mustafa Zeki TERZİ (Prof.Dr.), Nuri TINAZ (Doç.Dr.), Kasım TURHAN (Prof.Dr.), Süleyman TULUCU (Prof.Dr.), Talip TÜRCAN (Prof.Dr.), Osman TÜNER (Prof.Dr.), Mustafa USTA (Prof.Dr.), Mazlum UYAR (Prof.Dr.), Yavuz ÜNAL (Prof.Dr.), İsmail Safa ÜSTÜN (Prof. Dr.), İsmail YAKIT (Prof.Dr.), Ahmet YAMAN (Prof.Dr.), Cafer Sadık YARAN (Prof.Dr.), Metin YASA (Doç.Dr.), Davut YAYLALI (Prof.Dr.), Nesimi YAZICI (Prof.Dr.), Hüseyin YAZICI (Prof.Dr.), Adem YERİNDE (Doç.Dr.), Yavuz YILDIRIM (Yrd.Doç.Dr.), Ali YILMAZ (Prof.Dr.), İsmail YİĞİT (Prof.Dr.), A.İhsan YİTİK (Prof.Dr.), Metin YURDAGÜR (Prof.Dr.), Ahmet YÜCEL (Prof.Dr.),

Yönetim Yeri / Administration Place

İskenderpaşa Mahallesi, Horhor Caddesi, Kavalalı Sokak, No:1 A-Blok 34080 Fatih/İstanbul.
Tel: (212) 532 60 20, Faks: (212) 532 62 07, e-posta: ilhdergi@istanbul.edu.tr

İÜİFD yılda iki sayı olarak yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir.
İÜİFD'de yayımlanan yazıların bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.
Yayımlanan yazıların bütün yayın hakları İÜİFD'ye ait olup, izinsiz olarak kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınmaz.

JFTIU is a biannual peer reviewed international journal.

Legal and scientific responsibility of the published articles belong to the author.

All rights of the published materials belong to JFTIU. These materials cannot be republished, duplicated or moved to an electronic environment partially or completely without permission.

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

OSMANLI DÖNEMİ FENER RUM PATRİKLERİNİN SEÇİMİ /
THE ELECTIONS OF THE PHANAR PATRIACHS IN THE OTTOMAN PERIOD

Salih İnci
9-58

ADLİ PSİKİYATRİNİN VERİLERİ İŞİĞİNDA DİNİ SORUMLULUKLARA PSİKOLOJİK
BAKIŞ / PSYCHOLOGICAL VIEW TO RELIGIOUS RESPONSIBILITIES, IN THE LIGHT OF
THE FORENSIC PSYCHIATRIC DATAS

Ümit Horozcu
59-96

TEK PARTİ DÖNEMİNDEKİ BAZI DİNÎ YAYINLARIN YASAKLANMA SEBEPLERİ /
THE REASONS OF PROHIBITION OF SOME RELIGIOUS PUBLICATIONS IN THE
SINGLE PARTY ERA

Kamil Coştu
97-122

HASAN BASRİ ÇANTAY'IN "KUR'ÂN-I HAKÎM VE MEÂL-İ KERÎM" İSİMLİ ESERİNDE
TASAVVUFÎ YORUMLAR / SUFI INTERPRETATIONS IN HASAN BASRI ÇANTAY'S
"KUR'ÂN-I HAKÎM VE MEÂL-I KERİM"

Mahmud Ay
123-146

İMAM HATİP ORTAOKULLARINDA GÖREV YAPAN ÖÇRETMENLERİN DİSİPLİN
PROBLEMLERİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ / THE OPINIONS OF TEACHERS
WORKING IN IMAM HATIP SECONDARY SCHOOLS ABOUT DISCIPLINE PROBLEMS

Mustafa İsmail Bağdatlı
147-166

ISAAC MAYER WISE: AMERİKAN REFORM YAHUDİLİĞİNİN KURUCUSU /
ISAAC MAYER WISE: THE FOUNDER OF AMERICAN REFORM JUDAISM

Mahmut Salihoglu
167-178

KADINLARIN CEMAATLE KILINAN NAMAZLARA İŞTİRAKİ VE NAMAZLARININ
EDASI / WOMEN'S ATTENDANCE TO THE CONGREGATIONAL PRAYERS AND THEIR
PERFORMANCE OF PRAYERS

Abdullah Tırabzon
179-204

DOĞRUDAN SATIŞ YÖNTEMLERİNDEN ÇOK KATLI PAZARLAMA (NETWORK MARKETING) VE FİKHÎ DEĞERLENDİRMESİ / MULTI-LEVEL MARKETING AS A METHOD OF DIRECT SELLING FROM THE POINT OF ISLAMIC JURISPRUDENCE

Abdullah Durmuş
205-228

الاتجاه السياسي في تفسير المنار (عرض وتحليل لمجموعة من القضايا السياسية)

POLITICAL DIRECTION IN AL-MANAR INTERPRETATION (DISCUSSION AND ANALYSIS FOR A GROUP OF POLITICAL ISSUES)

Odeh Abdullah / Mahmoud Sallom
229-258

**TOPLANTI, SEMPOZYUM, ÇALIŞTAY /
MEETING, SYMPOSIUM, WORKSHOP**

“Şîa ve Hadis” Paneli,
(Bilim ve Sanat Vakfı Medeniyet Araştırmaları Merkezi, 18 Nisan 2015)

Seyit Ali Güşen
259-266

Osmanlı Kitap Kültürü: Cârullah Efendi Sempozyumu
(İlmi Etüdler Derneği, 15 Şubat 2015)

Rumeysa Nurdan Akyüz
267-271

KİTAP DEĞERLENDİRMESİ / BOOK REVIEW

Ahmet Selahaddin Bey, Kabe Yollarında: Surre Alayı Hatıraları, haz. İsmail Kara, Yusuf Çağlar (İstanbul: Dergah Yayınları, 2015), 206 s.

M. Talha Çiçek
272-276

Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Yakın Tarihimizin Belgesi 1908-1925 Sırâtmüstakîm Mecmuası

Reyhan Çorak
277-286

KİTAP DEĞERLENDİRMELERİ

Ahmet Selahaddin Bey, Kabe Yollarında: Surre Alayı Hatıraları, haz. İsmail Kara, Yusuf Çağlar (İstanbul: Dergah Yayınları, 2015), 206 s.

Osmanlıların kendi coğrafyalarına yaptıkları seyahatler ve kaleme aldıkları seyahatnamelerde kendi coğrafyalarına dair değerlendirmeleri, son yıllarda tarihçilerin yoğun ilgisini çekmektedir.¹ Bu seyahatnameler, daha ziyade İmparatorluğun farklı etnisitelerinin birbirlerini nasıl gördükleri sorusu üzerinden değerlendirilmekte olup bu eserler üzerine yapılan çalışmalarda post-kolonyal soruların etkisi büyüktür. Edward Said'in oryantalizm tezinden esinlenen bu çalışmalar, Osmanlı Devleti'ni, on dokuzuncu yüzyılın sömürgeci imparatorluklarıyla karşılaştıran literatürün önemli bir parçasını oluşturmaktadır.² Geçtiğimiz Şubat ayında, İsmail Kara ve Yusuf Çağlar tarafından yayına hazırlanan Ahmet Selahaddin Bey'in Surre alayı hatıraları, bu konuda literatürdeki tartışmalara yeni boyutlar getirebilecek dikkate değer bir katkı sunmak-

¹ Osmanlı-Arap entelektüellerinin, İmparatorluğu nasıl gördükleri üzerine bir yazı için bkz. İlham Khuri-Makdisi, "Ottoman Arabs in Istanbul, 1860-1914: Perceptions of Empire, Experiences of the Metropole through the Writings of Aḥmad Fāris al-Shidyāq, Muḥammad Rashīd Riḍā, and Jirjī Zaydān", *Imperial Geographies in Byzantine and Ottoman Space*, (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2013), 7. Bölüm; Bu literatürün değerlendirme ve eleştirisi için bkz. Özgür Türesay, "Ottoman Empire seen through the lens of Post-Colonial Studies: A Recent Historiographical Turn", *Revue d'histoire moderne et contemporaine*, 2013/2 - No 60-2, 127-145.

² Bir örnek için bkz. Can Veytselgil, *The Ottoman Empire and the Rest of the World: Late Ottoman First Person Narratives Regarding the Ottoman Perceptions on the Non-European World and the Ottoman Periphery*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sabancı Üniversitesi, 2011.

tadır. Yazar kitabı, “yolculuğumda gördüğüm yerleri, tesadüf eylediğim ahvâli ve başımdan geçenleri, aynı zamanda hacı olmak için ne yapılmak lazım geldiğini ve ne yapıldığını, vatandaşlara ve ahlâfa anlatarak nâcizâne bir yadigâr olmak, tarihi bir folklor etüdü ittihaz kılınmak” (s. 21) amacıyla kaleme aldığını ifade etmektedir. Bunun yanında, kitapta Hacc menasikleriyle ilgili detaylı bilgilerin bulunması, yazarın bu kitabı aynı zamanda Hacca gidecekler için okunabilecek bir başvuru kaynağı olarak da düşündüğü şeklinde yorumlanabilir.

Kitap 1905/1906 yılı Surre kethüdası olan Ahmet Selahaddin Bey tarafından 1939 yılında kaleme alınmıştır. Hem yazarının kimliği ve pozisyonu hem de yazılış tarzı açısından istisnai bir eserdir. Seyahatnamede anlatılan olaylardan epeyce geç bir tarihte yazılmış olmasına rağmen kitap, yazıldığı dönemden ziyade, anlatılan olayların geçtiği dönemin havasını yansıtmaktadır. Bunda da kuşkusuz, yazarın eseri kaleme alırken seyahat esnasında eşine sık aralıklarla göndermiş olduğu mektuplardan kayda değer oranda istifade etmiş olmasının büyük payı vardır. Eser bu yönüyle de, yazıldığı dönemin Türk entelektüel ve siyasi çevrelerinin Osmanlı dönemine ve Araplara bakış açısından dikkat çekici bir şekilde farklılaşmaktadır. Seyahatnamenin bu özelliği ve yazarının anlatılan olayların birinci elden ve en üst düzeyde tanığı olması, kitabın satırlarına çok canlı bir anlatım olarak yansımaktadır.

Eserin ana konusunu İstanbul’dan Mekke’ye Hacc yolcuğu oluşturduğu için kuşkusuz en merkezi tema budur. İstanbul’dan Beyrut’a gemiyle oradan da Maan’a kadar büyük oranda trenle seyahat edilmiştir. O dönemde, bu noktadan itibaren Mekke’ye kadar Hacılar develerle yollarına devam etmektedirler. Dolayısıyla eserde teknolojinin insanların hayatlarını nasıl değiştirdiğine ve –artık çok uzaklaştığımız- modern öncesi dönemin ulaşım imkânlarına dair etkileyici tasvirler mevcuttur.

Seyahatname’nin en orijinal tarafı, surre’nin uğradığı şehirler ve bu şehirlerin halkları hakkında Ahmet Selahaddin Bey tarafından yapılan değerlendirmelerdir. Kitapta, Beyrut’un otellerinin konforundan araba ve arabacılarına, Lübnan’ın “vatanlarına merbut olan gayretli ahali”nden Şam ahalesinin gayet

misafirperver oluşuna kadar surre güzergâhında olan şehirler ve ahhalilerinin gündelik hayatına dair tarih kaynaklarında kolay ulaşılamayacak detaylar mevcuttur.

Seyahatnamenin dikkat çeken bir diğer yönü de, 1939 gibi geç bir tarihte yazılmış olmasına rağmen, İmparatorluğun Arap kökenli tebası hakkında kullandığı, modern öncesi Osmanlı tanımlamalarını hatırlatan kategorilerdir. Post-kolonyal çalışmalarda sık sık referans yapılanın tersine, Selahaddin Bey'in dünyasında şehirli için "Arap" diye bir milliyet mevcut değildir. İnsanları ait oldukları şehirlere göre tanımlamaktadır. "Beyrutlular", "Şamlılar", "Lübnanlılar" hakkında konuşmaktadır ve bunlar için kitapta bir kez dahi "Arap" sıfatını kullanmamaktadır. Hem beğenilerini hem de eleştirilerini gözlemlerinden hareketle yapmakta, "Araplar" hakkında önceden olumsuz bir kanaatinin olmadığı açıkça görülmektedir. "Ne Arabın yüzü, ne Şam'ın şekeri" sözünü de sansürleyip sadece ikinci kısmını, Şam tatlılarının oldukça lezzetli olduğunu anlatmak için kullanmaktadır.

Özellikle belirtilmesi gereken bir diğer husus da, kitabın, Surre alaylarının yerel ekonomiye yapmış olduğu katkılara dair dikkat çeken detaylar içermesidir. Surre kafilesinde her türlü esnafın mevcut olduğu, yollarda ayak kahvecilerinin kahve ve çay sattıkları ifade edilmektedir. Öte taraftan, Bedeviler için de Hacılar, mallarını satabilecekleri büyük bir müşteri kitlesiydi. Osmanlı belgelerinden bilebildiğimiz kadarıyla, imparatorluk idarecileri bu potansiyeli zaman zaman bir cezalandırma yöntemi olarak da kullanmaktaydı. Asayiş bozan Bedeviler, Hacc yolu değiştirilip müşterilerinden mahrum bırakılmak suretiyle cezalandırılmaktaydı.

Ahmet Selahaddin Bey için "Arap" demek çölde yaşayan Bedeviler demektir ve yazar, çöl yaşantısı hakkında da tarihçiler ve meraklıları için ilgi çekiçi tasvirler yapmaktadır. Osmanlı Devleti'nin, çeşitli hil'atler ve atıyyeler vermek suretiyle bu Bedevileri nasıl kontrol altında tuttuğunu ve bölgedeki Osmanlı düzeni için zararsız hale getirdiğini de yine Ahmet Selahaddin Bey'in tecrübelerinden öğrenmekteyiz. Bu hediye ve atıyyelerin verilmiş amacı kitapta şu ifadelerle anlatılmaktadır: "İşte vaktiyle surrenin geçeceği yollarda bulunan

kabile efradından bazılarını sırf insaniyet namına gönderilen hediyeler ve atıyyeler insanın aklına 'bize dokunmayın' demek olduğunu getirmektedir. Şayet bunlardan birisine bir şey vermeden buralardan geçilmiş olsa urban aç kurt gibi saldırlarmış" (s. 104). Selahaddin Bey'in anlatısından anlaşıldığına göre, surre vasıtasıyla çöl ahali ve İmparatorluk arasında hususi bir bağ oluşmuştu. Çöl ahalisine surre ile "pek çok fes ile gömlek ve para" verilmekteydi. Benzer şekilde, "Kadınlara ve çocuklara fazladan olarak don ve... dikiş iğnesi ve iplikleri ve kadınlara lüzumu olan diğer bazı eşyalar" dağıtılmaktaydı (s. 107).

Selahaddin Bey'in, Bedeviler üzerine yaptığı değerlendirmeler de hem çağdaşı olan başka Osmanlı seyahatnamelerinden, hem de Batılılar tarafından yazılanlardan farklılaşmaktadır. Urbanın İranlı iki fakir hacıyı soymasını "vahşet" veya "bedavet" olarak yorumlamak yerine, şunları yazmaktadır: "Urbanın böyle pis ve pire tersli çürük esvabları almaya tenezzül ettiklerine bakıp da ne kadar muhtaç olduklarını anlamak güç değildir." (s. 117).

Medine civarında ve Kızıldeniz kıyısında bir ticaret şehri olan Rabiğ ve Rabiğ aşireti şeyhi hakkında Selahaddin Bey'in verdiği bilgiler, Osmanlı İmparatorluğu'nun zannedilenden daha fazla entegre ve tebasının daha çok karşılıklı etkileşim içerisinde olduğu düşündürmektedir. Yazarın, Rabiğ Şeyhi Hüseyin'e misafirliği esnasında, surre onuruna verilen ziyafetle ilgili yaptığı şu tasvirler kitabın en ilginç kısımlarındandır:

"Yemek salonuna on iki kişilik mükemmel bir sofraya kurulmuştu. Çatal kaşık takımları kristofl idi. Piyatalara ile tabakları çiçekli ve yaldızlı bir evrenk porselen olup kristal olan sürahi ve bardakları gayet nazik ve zarif idiler. Ketenenden olan sofraya örtüsü ile peçetelerin hiç kullanılmamış olduklarını görür görmez anlamış idim. Hele sofranın tezyinatı mükemmel idi. Salatalardan maa da alafranga turşular ve kutu sardalyaları gibi ordövrleri vardı. *Aşçı Bolulu olduğundan yemekler tıpkı İstanbul'da pişirilen yemekler gibi olup pek leziz ve nefis idiler*" (s. 145).

Selahaddin Bey'in, İmparatorluğun en uzak bölgelerinden olan Hicaz'da, Bolulu bir aşçıdan İstanbul'dakileri aratmayan yemekler yediğini not düşmesi ve buna benzer diğer bazı alametler, Osmanlı idaresi altında, impara-

torluğun farklı coğrafyalarının birbirinden farklı tarihi tecrübeleri olduğu tezi hakkında soru işaretleri oluşturmakta ve imparatorluk tebasının birbiriyle etkileşiminin zannedilenden daha fazla olduğunu düşündürmektedir.

Son olarak, dilinin sadeliği dolayısıyla kitabın tarihçilerin yanında genel okuyucu için de oldukça ilgi çekici bir metin olduğu rahatlıkla söylenebilir. Böyle nadide bir eseri sosyal bilimin hizmetine sunan İsmail Kara ve Yusuf Çağlar, literatüre oldukça dikkate değer bir katkı yapmışlardır.

Yrd. Doç. Dr. M. Talha Çiçek

İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi

